

IZVJEŠĆE O XLII. TEOLOŠKO-PASTORALNOME TJEDNU za svećenike u Zagrebu, 22.–24. siječnja 2002.

Cijenjena gospodo profesori,
nakon što smo obavili veliku većinu poslova koji su povezani s ovogodišnjim Teološko-pastoralnim tjednom, pred vas stavljamo ovo izvješće, kako bi i Vijeće imalo detaljniji uvid u sve aktivnosti koje su obilježile to važno događanje za naš Fakultet i za Crkvu. Izvješće sam podijelio na dva dijela. Prvi se tiče podataka vezanih uz rad Tjedna, a drugi ima nešto osobniji pečat i predstavlja viđenje toga događaja iz perspektive jednoga člana Povjerenstva:

I.

Od 22. do 24. siječnja 2002. godine, u organizaciji Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u prostorijama Nadbiskupskoga dječjačkog sjemeništa u Zagrebu održan je XLII. Teološko-pastoralni tjedan za svećenike. Okvirna tema ovogodišnjega Tjedna bila je: SLUŽBE U CRKVI – CRKVENOST SLUŽBĀ.

TPT je započeo radom u utorak 22. siječnja 2001. godine, najprije otvaranjem u 8.45, u čijemu je okviru zazvana pomoć Duha Svetoga, a nakon uvodne molitve i pozdravne riječi koju je sudionicima i gostima uputio mons. Josip Bozanić, zagrebački nadbiskup i Veliki kancelar našega fakulteta, Tjedan je otvorio dekan KBF-a, prof. dr. Josip Baloban.

Poslije Dekana sudionike Tjedna su pozdravili neki od gostiju, poštujući i prošlogodišnju praksu da je broj govora bitno smanjen, kako bi se dalo više prostora radnome dijelu. Govorili su: mons. Giulio Einaudi, apostolski nuncij u Hrvatskoj; prof. dr. Branko Jeren, rektor Sveučilišta u Zagrebu; prof. dr. Slavko Kovačić u ime KBF-a Sveučilišta u Splitu. Svi ostali koji su željeli pozdraviti sudionike Tjedna zamoljeni su da svoje pozdrave dostave u pisanom obliku. Potom je Dekan na hrvatskom jeziku pročitao brzojav koji nadbiskup mons. Josip Bozanić, zajedno s nazočnim (nad)biskupima i svećenicima, upućuje papi Ivanu Pavlu II.

Na otvaranju Tjedna bili su nazočni slijedeći (nad)biskupi: mons. Josip Bozanić, mons. Giulio Einaudi, mons. Marin Barišić, mons. Ivan Prenda, mons. Želimir

Puljić, mons. Marko Culej, mons. Antun Škvorčević, mons. Ante Ivas, mons. Marin Srakić, mons. Slobodan Štambuk, mons. Ivan Devčić, mons. Mile Bogović, mons. Valter Župan, mons. Ivan Milovan, mons. Slavomir Miklovs, mons. Josip Mrzljak, mons. Vlado Košić, mons. Đuro Gašparović, mons. Đuro Hranić.

Na otvaranju je istaknuta i okolnost održavanja Tjedna unutar drugoga Tjedna, odnosno Molitvene osmine za jedinstvo kršćana, zbog čega su osobito srdačno bili pozdravljeni predstavnici drugih kršćanskih zajednica i Crkava.

Među gostima je bio i savjetnik gradonačelnika grada Zagreba za vjerska pitanja, gosp. Stipe Zeba koji je uručio brzojav gosp. gradonačelnika, Milana Bandića.

Prijepodnevnom dijelu rada prvog dana Tjedna predsjedao je dekan KBF-a prof. dr. Josip Baloban, a radom je moderirao prof. dr. Luka Tomašević, profesor KBF-a Sveučilišta u Splitu. Uvodno je predavanje pod naslovom »Služenje i crkvenost u današnjemu svijetu« održao dr. Željko Tanjić. Uslijedila je duža i zanimljiva rasprava na koju je izlaganje ciljano potaknulo, što je najavilo i zanimljiv daljnji tijek razvoja. Uvodni je dio završen malim domjenkom koji je KBF pripremio za prijepodnevnne uzvanike u prostorijama pored dvorane. Euharistijsko slavlje u sjemenišnoj crkvi predvodio je mons. Josip Bozanić.

Poslijepodnevnomu radu predsjedao je prof. dr. Alojzije Hobljaj, prodekan KBF-a, a rad je moderirao dr. Milan Špehar s Teologije u Rijeci. Prvo je predavanje održao dr. Ivan Šporčić: »Biblijsko poimanje služenja i crkvenosti službâ«, a nakon rasprave najprije dr. Ivan Karlić: »Vodstvo i predstojništvo u Crkvi kao oblik služenja: biskupi i prezbiteri«, uz koreferat mr. Žarka Relote, te dr. Ante Crnčević: »Sklad u raznolikosti liturgijskih službâ«, uz koreferat dr. Ivana Šaška. Prvi je put korišten oblik koreferata kao oblik obogaćenja i produbljivanja problematike i to tako da je svaki referat bio ograničen na trideset minuta, a ako je referent imao i koreferenta, tada je sveukupno trajanje bilo ograničeno na trideset i pet minuta. Poslije svakoga predavanja uslijedila je rasprava i nije bilo dovoljno vremena da se na sva pitanja odgovori i da se svi interventi saslušaju.

Drugoga dana (u srijeda, 23. siječnja) jutarnji je dio, pod predsjedanjem dr. Ivana Karlića, prodekana KBF-a i pod moderiranjem prof. dr. Marka Josipovića, dekan Vrhbosanske teologije u Sarajevu – imao dva predavanja: »Važnost crkvenosti katehetskoga djelovanja« (dr. Ivica Pažin) i »Otvorenost Crkve za poslanje žene« (mr. Rebeka Anić) s pripadnim polsatnim raspravama. Euharistijsko slavlje predvodio je mons. Ivan Devčić, nadbiskup riječki. Poslije podne je predsjedao prof. dr. Ivan Dugandžić, prodekan KBF-a u Zagrebu, a moderirao prof. dr. Ivan Bubalo s Franjevačke teologije u Sarajevu. Rad se nastavio predavanjem dr. Miljenka Anićića: »Perspektive karitativne zauzetosti«, a zaključen je predavanjem dr. Ante Vučkovića »Služenje kao susretište crkvenih i društvenih službâ«.

Završni, treći dan (četvrtak, 24. siječnja 2002.) prije podne je bio ispunjen predavanjima, a poslije podne plenarnom raspravom i zatvaranjem Tjedna. Jutar-

nji sati sadržavali su dva predavanja: »Volonterstvo kao novi oblik crkvenoga služenja« (Gordan Črpić, prof.) i »Nove pastoralne mogućnosti crkvenih službâ« (dr. Pero Aračić). Predsjedao je prof. dr. Alojzije Hoblaj, a moderirao prof. dr. Nikola Dogan s Teologije u Đakovu. Podnevno euharistijsko slavlje predvodio je mons. Đuro Hranić, pomoćni biskup đakovački i srijemski.

Nakon poslijepodnevnoga odmora dvosatnoj plenarnoj raspravi predsjedao je prof. dr. Josip Baloban, dekan KBF-a u Zagrebu, a raspravu je usmjeravao i vodio prof. dr. Marijan Steiner s Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove. I u ovojme dijelu rada nije bilo dostatno predviđeno vrijeme za sve koji su pitanjima, doprinosima i prijedlozima željeli obogatiti izlaganja i promišljati o nedotaknutim pitanjima. Rasprava je bila olakšana i mogućnošću postavljanja pitanja pismenim putem, kao i pokretnim mikrofonima u dvorani. Svi su predavači mogli proširiti svoja izlaganja odgovarajući na izravna pitanja ili povezujući teme.

Tjedan je, uz prigodne riječi sažimanja rada Tjedna, s naznakama perspektiva, te uz molitvu, zatvorio prof. dr. Josip Baloban, dekan KBF-a.

Sva tri dana za pjevanje u euharistijskome slavlju bili su odgovorni studenti Instituta za crkvenu glazbu »Albe Vidaković« (prvi dan) i bogoslovi Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu. Asistenciju su sačinjavali bogoslovi iz zagrebačkoga Bogoslovnog sjemeništa.

Dužni smo izreći zahvalnost poglavarima Dječaćkoga sjemeništa, gosp. rektoru Jurju Batelji, gosp. ekonomu Petru Čorluki te prefektima koji su organizirali sve što je bilo potrebno u prihvatu gostiju i u odgovorima na njihove zahtjeve u čemu su im zdušno i ove godine pomagali sjemeništarci.

Premda još nismo dobili financijsku potporu od Ministarstva, ona je obećana, a naša se financijska konstrukcija, zahvaljujući toj pomoći, zatvara na dobar način, što nas ohrabruje i za iduće događanje Tjedna.

II.

Ovdje se uz niz objektivnih podataka mogu dodati i neka zapažanja članova Odbora koja izlaze iz toga okvira, a koje se mogu sažeti na sljedeći način:

Gledano organizacijski, Teološko-pastoralni tjedan već je postao toliko tradicionalan da mi izgleda da pripada u svećenički siječanjski kalendar. Premda je uočen blagi brojčani pad u cjelokupnome događanju, u dvorani broj sudionika nije pao ispod broja koji je bio prisutan ranijih godina, premda pojedine biskupije u posljednjim godinama imaju vlastite svećeničke susrete i okupljanja sličnoga tipa. Našemu Odboru nije drago da se u istome prostoru događa toliko (ponekad nespojivih, a ponekad nekoordiniranih) sadržaja. Htjeli bismo to razvijati u smjeru okupljanja koji može stati pod naslov Tjedna, a to je njegova teološka i pastoralna dimenzija.

Gledajući sadržajno, premda je mnogima izgledalo da je riječ tek o uskoj unutarcrkvenoj zbilji i ustroju, brzo se otkrilo kako je to samo drugo ime za naše poimanje društva, svijeta i djelovanja u njemu kao Crkve, dakle onako kako to nama i pripada, pri čemu se još jedanput pokazalo da su različita dijeljenja i neprimjerene ekzeziologije klerikalizma i laikata besmislene. Zanimanje za temu bilo je uvijek prožeto mnoštvom pitanja koja su ove godine imala i svoju teorijsku pozadinu i dovoljno praktičnih poticaja iz vlastitoga življenja unutar crkvenosti. Spominjući pojam 'crkvenosti' koji je bio najizazovniji, izgledalo mi je kao da se provlači jedna namjerno nedefinirana pokretačka i inventivna nit na koju je trebalo hvatati kristale služenja i specifično crkvenoga u društvu. Rasprave su uvijek bile prekidane, a da se nije uspjelo odgovoriti na sva postavljena pitanja, što može biti pokazatelj uspješnosti ponuđene tematike. Koliko je Tjedan uspio biti odgovor u okviru permanentnoga obrazovanja ne mogu procijeniti. Mislim da to ovisi o pristupu pojedinih biskupa i biskupija u zahtjevima prema prezbiterima, a unutar toga i prema drugim pastoralnim djelatnicima.

Neki prigovaraju da je Tjedan postao više teološki, a premalo pastoralni. S druge strane primjećuje se zbunjujuća negativna konstanta nedostatka mlađih svećenika među sudionicima. Na to se može reći sljedeće:

Antiteza teologija-pastoral ne bi smjela postojati, ni kao zapreka, a time niti kao dilema, već samo kao međuovisnost, jer pastoral koji nije prožet teologijom, ne može završiti dobrim plodovima u Crkvi. Uostalom, teološki posao jest eminentno pastoralan. Dakle, najprije bi trebalo ograničiti ili spojiti ta dva područja. Ponekad prevelik naglasak na pastoralu izgleda više kao izgovor za neke neprimjerene poteze u pastoralu ili pak kao pokazatelj da se nešto naučeno ne treba produbljivati, jer baviti se teologijom jest naporno.

Drugi dio primjedaba može se potkrijepiti i nekim podacima iz ankete koju smo proveli prošle godine, premda valja naglasiti veliku ograničenost njezinih rezultata, zbog relativno maloga broja pristiglih odgovora. Najveći broj svećenika uključio se u rad tijekom šezdesetih, dok nedostaju upravo mlađe generacije. To je problem s kojim se moraju pozabaviti poglavito biskupi i naći način da obvežu svećenike na sudjelovanje u Tjednu. Čini se da bi to bilo potrebno barem za područje Zagrebačke metropolije. To bi s jedne strane organizatorima omogućilo mjerodavniji pristup odabiru tema, osuvremenjivanju, ali i bolju crkvenu komunikaciju. Gledaju li se podaci o tome što je glavni motiv dolaska, osim želje za permanentnim obrazovanjem, dobivanja sugestija za pastoralni rad, uvida u literaturu, duhovnoga osvježenja i druženja s kolegama, navode se i drugi odgovori od kojih 'bode oči' podmirivanje računa i kupovina koja bi se danas mogla ipak naći u nekom primjerenijem prostoru i vremenu. Pokušali smo otvoriti raspravu i o ostalim temama kao što je datum održavanja, ali je većina izrazila želju da ostane sadašnji datum, o broju predavanja, što smo i stavili u 'željene' okvire

(dva prije podne, dva popodne). Zanimljivo je da postoji zanimanje za radom po skupinama, a traži se i duža rasprava poslije predavanja. I jedan i drugi zahtjev ide prema sudjelovanju većega broja sudionika. Od prijedloga, nas u Odboru posebno su obradovale želje za popratnim aktivnostima, od umjetničkih do molitvenih, ali i prijedlozi da se u ta tri dana osmisli neka humanitarna akcija i usmjeri prema nekoj konkretnoj svrsi. Željeli bismo također dati veći prostor predstavljanju projekata (okrugli stolovi), knjiga, crkvenih inicijativa i sl.

Na početku Tjedna dekan Baloban upozorio je na potrebu otvaranja službi u Crkvi vjernicima laicima, a na završetku je istaknuo kako sam Tjedan znači potrebu za iskorakom Crkve u društvo danas.

Dok se čini da je Tjedan kružio oko pitanja traženja vlastitoga identiteta, o davanju prava nekomu na nešto, on je bio puno dublje usmjeren. Na vidjelo je izišla potreba oblikovanja vlastite kulture kršćanskoga, vlastite i prepoznatljive crkvene kulture koju društvo ne može ignorirati. Crkva sa svojim službama ima snage za ustroj od kojega i društvo može učiti. U Hrvatskoj je zato nužno stvoriti preduvjete za gradnju crkvene prepoznatljivosti, pa ponekad i konkurentnosti u ponudama. Možda još postoje neke nedopustive kočnice za zauzetost laika u crkvenim službama, ali se radi ne o ideološkom zatvaranju mogućnosti, nego o nemaru i nepostojanju eklezijalne strategije.

U predavanjima se govorilo i o iskustvima o službama u Crkvi, od onih volonterskih do mjesnih Caritasa pa do biskupske službe. Bit će zanimljivo vidjeti koliko će zaključci biti primjenjivani ili primjenjivi svakodnevici Crkve u nas. Tjedan se suočio s načelnim i terminološkim poteškoćama kada se govori o službama i služenju, jer je govor koji mi koristimo i kako ga shvaćamo na toj razini za suvremeno društvo čudan i gotovo neprihvatljiv, ali nije takav da ga se ne bi moglo reinkulturirati u sadašnja društvena kretanja. Biblijski pristup pokazao je poimanje služenja u prvim vremenima Crkve, ali i nedostatak premisa za govor o crkvenosti tih služba. Ipak, i najranije ustrojstvo, koje je bilo prisutno u predstojništvu i vodstvu, jasno se ističe kao važeći model prema kojemu bi i danas Crkva mogla nastaviti posvješćivati svoju današnju hijerarhijsku zbilju. Čini se da je povijesni razvoj, određena nasljeđa (titule, moć) vezana uz najodgovornije službe u Crkvi otežala evanđeosku prepoznatljivost i pneumatološku međuzavisnost služba. Na žalost, i današnji nesporednosti na području (ne)sklada liturgijskih služba imaju svoje korijene u starini, ali ne postoji nikakav razlog da se ne iskoriste predviđene mogućnosti za te službe. Veliku mogućnost svaka Crkva gleda u đakonatu. Upravo se dobro osmišljen (trajni) đakonat može iskoristiti za neprestano obnavljanje Crkve, jer je đakon (zaređen u službu biskupa) potencijalni stručni izvršitelj posebnih poslova u biskupiji koje ne treba vršiti prezbiter. Ne bi bilo dobro kada bi se klerikalizirali najbolji laici, ali nema razloga da se ne osmisli dobar program trajnoga đakonata u koji bi se uključili pozvani za odre-

đeno područje služenja u Crkvi (karitas, gospodarstvo, sveučilišta, zdravstvo, mediji, pravni poslovi ...). Svakako bi trebalo uvažiti negativna iskustva iz drugih mjesnih Crkava. U svojem služenju Crkva kao paradigmu čuva karitativni rad, zatim volontarijat ili dragovoljstvo koje nipošto nije vezano samo uz onaj oblik karitasa koji se nametnuo kao jedini tijekom tužnih godina rata. Sve su to za nas novi oblici služenja koji zjape kao otvoreni prostor praznine. U planiranju i ustroju nameće se potreba ispunjavanja te praznine. Možda zbog različitih nesporazuma i pojedinih okoštalosti tematika poslanja žene osobito privlači pozornost. Ona je bila posebno istaknuta i tijekom Tjedna. Crkva je dužna promišljati svoj odnos prema svakoj skupini, a naglašeno je da valja više staviti naglasak na osobnost, a ne dijeliti poslanja prema naravi, ograničavajući tako i sužavajući prostor crkvenosti u kojoj su žene neobično aktivne. I tu se pokazalo kako ogledalo crkvenosti u nas pokazuje nepotrebna iskrivljenja i ogrebotine.

Na kraju, budući da Tjedan nema neke deklaracije u kojoj bi bile sažete poruke, pokušat ću to izraziti kroz nekoliko sintagmi. Prva bi bila »crkveni način služenja« koji otkriva određenu specifičnost i prepoznatljivost (kroz definiranost službâ; karitativnu zauzetost; volontarijat). Naizgled zatvoren pristup i zadanost kretanja pretvara se u »kirchliche Eigenkultur« (crkvenu vlastitu kulturu) koju društvo u kojemu Crkva živi prema inkarnacijskome načelu ne može zanemariti. Njezino je djelovanje i prisutnost iz načina služenja i nutarnje crkvene komunikacije takvo da ne treba činiti posebne napore za otvaranje i iskoračaje. U trenutku kada svoj nutarnji život organizira evanđeoski (koristim tu možda prezahtjevniju riječ), tada se ne mora nikomu nametati, jer već djeluje 'sakramentalno'.

Sadašnje prilike u Hrvatskoj nemaju takvu crkvenu 'sakramentalnost', za što postoji puno razloga. Svećenici su – kako pokazuju istraživanja – preopterećeni poslovima koji ne bi trebali biti njihovo opterećenje. Da bi se to riješilo, osim dobre komunikacije i uvažavanja potreba, potrebno je ispunjavati dane, ali neiskorištene mogućnosti u kojima će i vjernici osjetiti da pripadaju Crkvi, da je ona njihova i da se i njih – i iz Crkve i izvan nje – pita: »A vi, što vi kažete ...«

*

Zahvaljujući svim profesorima i djelatnicima Fakulteta koji su pomogli u ostvarenju rada Tjedna i nama olakšali organizaciju, srdačno vas pozdravljam.

Za Povjerenstvo:

Ivan Šaško

Član Povjerenstva za TPT KBF-a